

Paul Auster,
Μπαουμγκάρτνερ.
Μυθιστόρημα, μετάφραση
από τα αγγλικά: Ιωάννα
Ηλιάδη, Μεταίχμιο, Αθήνα
2024, 246 σελ.

Το να πάρει στα χέρια του το *Μπαουμγκάρτνερ* ένας τακτικός αναγνώστης του Πολ Όστερ προκαλεί αναπόφευκτα μια προσμονή και μια μικρή συγκίνηση. Γνωρίζει ότι θα είναι η τελευταία τους συνάντηση, σε μια σειρά από τακτικά ταξίδια μέσω της γραφής του Όστερ. Ταξίδια στην ανάσα μιας μεγαλούπολης, στους πολλούς τρόπους με τους οποίους μεγαλώνει (αν και όσο) η χώρα στην άλλη πλευρά του Ατλαντικού, στα πολλά τυχαία που συνθέτουν ζωές. Μα πάνω απ' όλα, ταξίδια στη γραφή: στη σημασία των λέξεων, του τρόπου με τον οποίο συνδέονται σε φράσεις, με το πώς οι φράσεις φτιάχνουν ιστορίες, το πώς το ύφος του αφηγητή διαμορφώνει τον αντίκτυπο της ιστορίας. Και πώς αυτές οι ιστορίες εντέλει δρουν σε κάθε αναγνώστη, πώς τον κάνουν συμμετοχο. Ο ίδιος ο Όστερ το γνωρίζει αυτό, βάζει τον ήρωά του στο *Μπαουμγκάρτνερ* να αναλογίζεται:

Αν η ιστορία είναι τόσο εκπληκτική και τόσο δυνατή, που σ' αφήσει με το στόμα ανοιχτό και σε κάνει να νιώθεις ότι μεταβλήθηκε, ενισχύθηκε ή βάθυνε η αντιληψή σου για τον κόσμο, έχει τελικά σημασία αν η ιστορία είναι αληθινή ή όχι;

ΠΩΣ ΧΕΙΡΙΖΕΤΑΙ ΚΑΠΟΙΟΣ ΤΗΝ ΑΠΩΛΕΙΑ

Ο Μπαουμγκάρτνερ είναι ένας λόγιος, φιλόσοφος, δάσκαλος και συγγραφέας. Έχει μπει σε ηλικιακή φθορά αλλά, κυρίως, είναι πλέον μόνος. Ο άνθρωπος της ζωής του, η Άννα (άνθρωπος των λέξεων κι αυτή, μεταφράστρια, επιμελήτρια, ντροπαλή ποιήτρια και διηγηματογράφος), έχει πεθάνει. Καταλείποντας ένα κενό στο χώρο, στους ήχους, στον τρόπο με τον οποίο

Το αντίο ως μια πόρτα που ανοίγει

Από τον ΓΙΩΡΓΟ ΠΑΠΠΑ

Η ζωή του Σάι Μπαουμγκάρτνερ έχει καθοριστεί από τη βαθιά, διαρκή αγάπη του για τη γυναίκα του, την Άννα, που σκοτώθηκε σε ένα δυστύχημα στη θάλασσα πριν από εννιά χρόνια. Το τελευταίο μυθιστόρημα του Πολ Όστερ, πριν πεθάνει, κινείται στον γνώριμο κόσμο του συγγραφέα του. Αλλά θέτει ερωτήματα για το θάνατο και τη μνήμη. Μπορεί η μνήμη ενός αγαπημένου προσώπου να είναι αντίδοτο στο θάνατο; Αρκεί να θυμόμαστε κάποιους για να τους διατηρούμε ζωντανούς εκεί στο Απέραντο Πουθενά; Το τελευταίο έργο του Πολ Όστερ είναι συμπύκνωση των θεμάτων του και της στοχαστικότητάς του, που θα λείψει από πολλούς. [ΤΒ]]

David Shankbone

Ο Πολ Όστερ.

τρέχει η καθημερινότητα, και φυσικά στον ίδιο τον Μπαουμγκάρτνερ – ήταν μαζί από τα 20 τους και το «μαζί» εξαρχής έμοιαζε και στους δυο τους σαν κάτι φυσικό, κάτι τελεολογικό.

Ο ήρωας τλέον νιώθει σαν ένα ανθρώπινο κολόβωμα, που βασανίζεται από το «σύνδρομο του μέλους φαντάσματος», την αναγνωρισμένη ιατρικά ψευδαίσθηση ατόμων κάποιο μέλος των οποίων έχει ακρωτηριαστεί ότι αυτό το μέλος υπάρχει ακόμη και τους στέλνει αισθήσεις πόνου, μουνδιάσματος, ζωής.

Πώς χειρίζεται κανείς την απώλεια; Πώς μαθαίνει να ζει σε ένα χώρο όπου κάθε λεπτομέρεια, ακόμη και η τελευταία μολυβοθήκη, θυμίζει, ζωντανεύει, παραπέμπει σε μια κοινή πορεία, σε ένα ενιαίο

είναι; Πώς μαθαίνει κανείς να μη σηκώνει το ακουστικό ενός τηλεφώνου που έχει αποσυνδεθεί, αλλά να που χτυπά μέσα στη νύχτα, και να που στην άλλη άκρη της γραμμής είναι η αγαπημένη, να μιλά από αυτό το Απέραντο Πουθενά, εκεί όπου συνεχίζουν να βρίσκονται οι άνθρωποι που έφυγαν όσο συνεχίζουν να τους θυμούνται κάποιοι, όσο συνεχίζει να παίζει ρόλο η παρελθούσα ύπαρξή τους για κάποιους;

Και πώς θυμόμαστε κάποιους, πώς τους διατηρούμε ζωντανούς εκεί στο Απέραντο Πουθενά; Η απάντηση του Όστερ είναι αναπόφευκτη: με τις λέξεις. Ο Μπαουμγκάρτνερ ανατρέχει στα γραπτά της Άννας, στα προσχέδια ποιημάτων που δεν εκδόθηκαν ποτέ, στα αφηγήματα για

ζωές ανθρώπων που έμειναν στο δικό της πίσω, στις λίγες μεταφράσεις της που δεν εκδόθηκαν, σε σκαριφήματα στην πίσω πλευρά μιας απόδειξης από καθαριστήριο. Επιστρέφει και στην εκτεταμένη αλληλογραφία τους, στους πρώτους μήνες της σχέσης τους, όταν βρέθηκαν σε απόσταση. Δεν ανακαλύπτει κάτι νέο, επιβεβαιώνει την ενότητα των εαυτών και της ζωής. Λαμβάνει ερέθισμα για να θυμηθεί πώς λειτουργούσαν τα πλήκτρα της γραφομηχανής που χρησιμοποιούσε η Άννα, πώς ο ήχος τους γινόταν δοξολογία ζωής και μοιράσματος. Δυσκολεύεται ο Μπαουμγκάρτνερ να αποκολληθεί από τη μνήμη, θα το αναζητήσει στην πορεία της αφήγησης ενεργότερα, αλλά θα συνεχίσει να επιστρέφει στην Άννα. Στα χαμόγελα ευτυχίας σε φαινομενικά ασημένιες στιγμές όπως ένα πικνίκ στην εξοχή, στην αδημονία να ανοίξει ένας φάκελος αλληλογραφίας.

Γύρω από τον Μπαουμγκάρτνερ και την Άννα του, ο Όστερ ανοίγει νήματα νέων χαρακτήρων, και σαν να προσπαθεί να συμπτύξει τις ζωές του 4321, του opus magnum του που προηγήθηκε, μας γνωρίζει ανθρώπους σε στιγμιότυπα ή σε μακρές πορείες που συνυπάρχουν σε μια χώρα (και ουσιαστικά τη σχηματίζουν):

Ένας νεαρός που από πείσμα πατρικής σύγκρουσης χαραμίζει το μέλλον του όταν κατατάσσεται στο στρατό τη δεκαετία του 1960. Μια μητέρα που βρίσκεται με ένα μωρό και χωρίς μέλλον και στήριξη, εκτός αν... Ένας άλλος νεαρός που ονειρεύεται ότι θα αλλάξει τον κόσμο όσπου να έρθει η πεζή πραγματικότητα να τον προσγειώσει στο πατρικό ραφτάδικο, στην οικογενειακή κληρονομιά και ευθύνη. Μια γυναίκα που καλείται να επαναπροσδιοριστεί ως μητέρα και πρώην σύζυγος και ικανή εργαζόμενη μόλις στα 46 της. Ένα φρόνιμο μαύρο κορίτσι σε ένα

Είδος: Περιοδικό / Κύριο / Μηνιαίο / Βιβλίου
Ημερομηνία: Τρίτη, 01-10-2024
Σελίδα: 80,81 (2 από 2)
Μέγεθος: 1026 cm ²
Μέση κυκλοφορία: Μη διαθέσιμη
Επικοινωνία εντύπου: 210 6450006
Λέξη κλειδί: ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΜΕΤΑΙΧΜΙΟ

τρένο. Ένα χαστούκι πατέρα σε γιο, σε κάποιο άλλο τρένο. Ένας νεαρός Έλληνας δεύτερης γενιάς που έχει απλά ταλέντα, μια χαμένη καριέρα στο μπείζμπολ και μια μεγάλη καρδιά. Μετανάστες από την Κεντρική Αμερική που δεν έχουν περιθώριο να ξεχαστούν ούτε για δευτερόλεπτο στην καθημερινή βιοπάλη. Όλοι αυτοί είναι που συνθέτουν τη χώρα του Όστερ.

Η ΑΜΕΡΙΚΗ ΠΟΥ ΠΛΗΓΩΝΕΙ

Ο συγγραφέας όμως δεν έκλεινε ποτέ τα μάτια του απέναντι στην άλλη Αμερική, αυτή του *Αιματοβαμμένου Έθνους* που περιέγραψε, αυτή που σαν σκοτεινό σύννεφο δι-ασχίζει τον πραγματικό χρόνο του βιβλίου (εποχή προεδρίας Τραμπ,

εποχή υστερίας του MAGA, του Make America Great Again). Δεν αποκόβεται ο Όστερ από το πα-ρόν. Εδώ είναι άλλωστε και η Ου-κρανία, η υπεράσπιση εδαφών στο σήμερα, οι εισβολές του παρελθό-ντος, οι εξοντώσεις εβραίων από τους ναζί, οι πόλεις που αλλάζουν και αλλάζουν και αλλάζουν όνομα, οι λύκοι που μπαίνουν σε πόλεις οι οποίες εγκαταλείφθηκαν. Εδώ είναι η Ιστορία, κι ο Όστερ θέλει μόνο λίγες λέξεις για να προβάλει όλα της τα χρώματα κι όλα όσα αφήνει ακόμη πίσω της και πάνω μας. Εδώ είναι και οι λύκοι.

Είναι και η δική του ιστορία, άλ-λωστε: η Άννα Μπλουμ που, αν και στο Απέραντο Πουθενά, είναι η ψυχή του Μπαουμγκάρτνερ, το νόημά του, έχει το ίδιο όνομα με

την πρωταγωνίστρια της *Πόλης των Εσχάτων Πραγμάτων*, της νου-βέλας της νιότης του Όστερ: του κατεστραμμένου κόσμου που τε-λικά ξέχασε ακόμη και πώς λέγο-νται αυτά που σήμερα φτιάχνουν τον κόσμο μας. Η Άννα Μπλουμ δούλευε στου Heller, τον εκδοτικό οίκο των εκ των πρωταγωνιστών του *Σάνσετ Παρκ*, ενός από τα όψι-μα αφηγήματα του Όστερ – και ο Μπαουμγκάρτνερ εκδίδει πάντα εκεί τα βιβλία του. Η μητέρα του Μπαουμγκάρτνερ λεγόταν Όστερ στο πατρικό της. Εναλλακτικές ζωές που θα μπορούσαν να εκτυλι-χθούν, λογοτεχνικοί ήρωες που οι δρόμοι τους μπλέκονται με αυτούς περασμένων, αληθινών, γενεών. Στιγμές και επιλογές είναι άλλωστε τα πάντα, θυμίζει σε όλη του την

συγγραφική ζωή ο Όστερ. Πάντα υπάρχουν επιλογές, απλά ενίοτε όλες κοστίζουν.

Οι τελευταίες σελίδες είναι σελίδες αγωνίας και ελπίδας, αναμονής ενός δώρου του παρόντος. Αλλά η τελευ-ταία σελίδα είναι μια ανοιχτή πόρτα. Το βιβλίο δεν έχει τέλος, το τέλος, λέει ο Όστερ, θα το γράψει ο καθέ-νας μας, θα φανταστούμε αυτό το τέλος και θα ξεκινήσουμε έτσι κάτι νέο, ένα ακόμη νήμα ζωών, στιγμών, συμπτώσεων, χαρακτήρων, λέξεων. Κομψών αφηγήσεων και διαπερα-στικών συγγραφικών βλεμμάτων.

Το *Μπαουμγκάρτνερ* κυκλοφορεί από τις εκδόσεις *Μεταίχμιο*. Η μετάφραση της Ιωάννας Ηλιάδη μεταφέρει γνήσια το ύφος του Πολ Όστερ – και είναι τιμή για τον ίδιο και για τον αναγνώστη. ■